

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Департамент „Изкуствознание и история на културата”

Докторска програма „Изкуствознание и визуални изследвания”

Константин Константинов Колев

**АРХЕТИПЪТ НА ПЪТЯ В СКАНДИНАВСКАТА
МИТОЛОГИЯ И ИЗКУСТВО**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация
за получаване на образователна и научна степен „доктор“

Научен ръководител:
доц. д-р Оксана Минаева

София, 2015

Дисертационният труд „Архетипът на пътя в скандинавската митология и изкуство“ се състои от увод, въведение, три глави, заключение, библиография и албум с илюстрации. Общо 314 страници. Библиографията е 16 страници и е съставена от общо 320 заглавия, разпределени на литература на чужди езици, литература на български и руски език и интернет източници.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на ... от ... ч. в заседателната зала на Нов български университет на заседание на жури, определено със Заповед № ... от ... 2015 г. на Ректора на Нов български университет. Материалите по защитата са на разположение в стая 613, корпус II, бул. „Монтевидео“ 21.

1. Обща характеристика на дисертационния труд

1.1. Актуалност на темата

Темата на докторската дисертация е „Архетипът на пътя в скандинавската митология и изкуство“ е значима не само поради отражението на общата митологема за първообраза на пътя върху митологичните представи на конкретна култура - скандинавските общности между IV и XII век. Актуалната важност на настоящето изследване се състои и във връзката на темата на дисертацията и с българската наука. Конкретният път на викингите към византийските земи включва и българските земи като периферни зони на Византия. Има от една страна представянето на един валиден може би за всички култури митологически феномен – първообраз пътя на героя, в една конкретна общност, а от друга страна и отражението на това явление в реално-историческото битие, както и в старо-скандинавското изкуство. Тези две точки на съсредоточаване придават значение на темата на този труд като актуална област на изследване.

1.2. Състояние на изследвания проблем

Досега са анализирани редица археологически находки от скандинавски произход, намерени в Скандинавия, Европейска Русия, източна Европа (преди всичко в Украйна) и Балканите, но техният контекст във връзка с архетипа на пътя на юг не е бил взиман под внимание. Фокус не е бил обръщан върху историоризацията на митологемата за архетипа на пътя в скандинавската култура. Акцент не е бил поставян върху съждението, че пътят на скандинавци към руските и източно-европейските земи още преди Викингската епоха се основават на стремеж към подражаване на митичен първообраз, присъстващ в скандинавската митология.

1.3. Обект и предмет на изследването

Предметът на изследването е архетипът на пътя в скандинавската митология и изкуство. Обектът е свързан и с отражение на една обща митологема (първообраз на пътя) върху конкретна култура (Скандинавия) и конкретно историческо явление (пътуване на скандинавски общности

на юг през балканските земи към Византия), анализирано на базата на писмените свидетелства – литературни и исторически извори, материални свидетелства и визуални образи.

Пътуванията на дисертанта в скандинавските страни и изследването на паметници на културата, свързани с темата, като руническите камъни например, са допринесли за развитието на аргументите в този труд. Авторът е посетил южна и централна Швеция, където освен проучването на руническите камъни в областта Сконе (близо до град Лунд), експонати в културно-историческия отдел в музеите в Стокхолм, Гьотеборг и Малмьо, е имал възможността и да завърши магистратура и да повиши нивото си по шведски език.

1.4. Хронологични рамки на изследването

Изследването се отнася за два периода в историята на Скандинавския север, последвали след епохата на Великото преселение на народите в Европа:

– епохата „Вендел“, съответстваща на западноевропейската Мерovingска епоха, между VI и VIII век, след Великото преселение на народите.

- епохата на викингите между VIII и XII век, съпадаща с ранната фаза на Средновековието в останалата част на Европа.

Хронологичното ограничение се отнася особено и за археологическите артефакти и визуални предмети в изследването. Затова по отношението на разглежданите изработени предмети се използва обозначението „старо-скандинавско“, тъй като съвременното скандинавско изкуство не е част от изследването.

1.5. Методологична основа на изследването

Настоящото изследване е интердисциплинарно и обхваща различни области в хуманитарните науки: психология, митология, история, археология, изкуствознание, културология и езиковедие. То представлява и проучване на конкретен случай – темата е свързана с конкретна култура и митология (скандинавската) и обхваща и конкретно историческо явление (придвижване на скандинавски общности) на юг към Византия през българските земи.

Сред фундаменталните теоретически принципи и закономерности въз основа на в тази дисертация се използват методологическите принципи на структуралната антропология, компаративната митология и класическите методи на историческото изследване и изкуствознанието и , изводи в изследванията в сравнителната митология. Такива са следните:

- Понятието „архетип“
- Общата за индоевропейските култури по света митологема за пътя на героя.
- Цикличната симбиоза между пътя и героя.
- Изводът за непрекъснатата повтораемост (вечното завръщане) в митичното време.
- Сходството между явленията и чертите в много митологии по света.

Изследването на историческите извори и географските описания за присъствието на скандинавски преселници в Европейска Русия и Източна Европа, предприели своите действителни пътувания няколко века преди Викингската епоха, също хвърлят светлина върху хипотезата на настоящето изследване, а именно за отражението, повтораемостта или подражанието на архетипа за пътя в скандинавската митология от страна на скандинавските исторически личности, пътували на юг към Византия. Най-често използваният исторически извор за пътуване на викинги от Европейска Русия (Холмгард или Новгород) и Украйна (Киев) към Балканите е трактатът на император Константин Порфирогенет „За управление на империята“ (*De administrando imperio*). Няколко пъти се е налагало да е прибегва към издания на този труд на английски език, четени както в хартиен, така и в електронен вариант.

Лингвистичен и литературен подход се проявява особено във втора глава, когато се изясняват заглавията на писмените източници за архетипа на пътя в скандинавската митология. Оригиналните заглавия на старо-скандинавските прозаични и поетични произведения („Еда“ на Снори Стурлусон, „Земен кръг“) са най-често на старо-исландски език, което предполага необходимостта да се обясняват и транскрибират на български език. Макар и малко на брой, преведените от исландски на български език текстове от литературните източници за архетипа на пътя са помогнали на дисертанта. Посочените писмени извори са литературни творби, чиито заглавия в оригинал са представени с латински букви, както се изписват на старо-скандинавски

език. Някои от творбите на старо-скандинавската поезия и проза са преведени на български език от специалисти по исландски език като Айгир Сверисон и Михаил Минков, но други все още не. Освен това особено в трета глава се налага да се транскрибират на български конкретните наименования на археологически находки (руническите камъни преди всичко), които са най-често на шведски език. В първата историческа глава присъства таблица с наименованията на бързеите и рифовете по река Днепър, през които варягите минават, за да достигнат до устието на Черно море и после до Константинопол. Те са представени на старо-гръцки, старо-славянски, руски, старо-скандинавски език с превод и на български.

Тематично темата на дисертацията може да се разграничи на три смислово и логично свързани слоя: реално-исторически, митологичен и визуално-материален. Първият компонент разкрива **как** в действителност е станало следването (подражаването) от скандинавци на митологическия архетип на пътя. Вторият се отнася за изворите, тоест **от къде** знаем за този архетип в скандинавската литература и култура. Третият показва материалните свидетелства (артефактите) и визуалните свидетелства (сюжети, образи, символи) или **какво** наглед свидетелства, че скандинавски общности са предприемали пътуване в подражаване на митологическия архетип.

Богатият визуално-иллюстративен материал в текста, както и албумът в приложението, показват скандинавски артефакти, свидетелстващи и символизиращи пътя на скандинавски общности наоуг. Те са представени в конкретен контекст – визуални доказателства за следването на митологичен архетип на пътя от скандинавската митология в реалната-историческа действителност между четвърти и дванадесети век

1.6. Структура на дисертацията

Текстът на дисертационния труд се състои от увод, въведение, три глави, заключение, библиография и приложение. Въведението и трите глави включват и използвана литература за всяка една от тях. Всички части са свързани в една цялостна структура с обем от 328 страници.

2. Основно съдържание на дисертационния труд

2.1. Увод

Уводът се отнася за обхвата и съдържанието на темата. Посочени следните са:

- Предметът (темата) на изследването – Архетипът на пътя в скандинавската митология и изкуство.
- Целта и задачите – установяване на отражението на архетипа на пътя на героите от скандинавската митология върху реалното историческо пътуване на скандинавски общности на юг към Византия; доказване на истинността на историоризацията на митологемата за архетипа на пътя; изясняване на изворите, откъдето черпим сведения за архетипа на пътя в скандинавската митология и изкуство; проследяване на онези предмети от старото изкуство на Скандинавския север, илюстриращи символиката на този архетип;
- Методологията и приноса – интердисциплинарно изследване с **теоретични основи**: митологемата на пътя в сравнителната митология; повторемостта на митологичните явления от митичното време в реалното историческо битие; **концептуализация** на понятието архетип и типологията на героичните архетипи; **подбор на предмети** и тяхно поставяне в конкретен контекст; изводи, направени и на базата на **теренни проучвания** на място (Швеция); установяване на конкретно **проявление на историоризация на общовалидна митологема в сравнителната митология в конкретна култура** в конкретен исторически период.
- Хронологичните рамки – три епохи в периода между IV и XII век: Великото преселение на народите (IV-VI век); Мерovingска епоха или „Вендел“ (VI-VIII век) и Викингска епоха (VIII-XII век).

2.2. Въведение

Въведението е разделено на две подзаглавия: „Архетип – същност и типология” и „Дихотомията път-герой”. То представя същността на понятието архетип като първообраз, както и неговата концептуализация и класификация в митологията, направена от Карл Густав Юнг.

Хвърля се светлина и върху видовете архетипи на ритуализирани дейности и хипостазите на герои в сравнителната митология (културен герой, мошеник, ментор), които съществуват в колективното несъзнавано като фигури и образи, закодирани в човешкото съзнание на всяка общност, независимо от географските различия и опит.

По-нататък **въведението изяснява връзката между герой и път като теоретична закономерност** в сравнителната митология. Освен това са посочени примери от различни, но предимно от скандинавската митология, които подкрепят теоретичните твърдения. Въз основа на дихотомията герой-път стои теоретичната обосновка за описанието на пътя на героя като кръг, в който са съсредоточени преход от познатото към непознатото, справянето с различни изпитания (борба срещу злите сили) завръщането или смъртта и накрая прераждането.

2.3. Глава първа

В глава първа се прави анализ на географско-историческите параметри за пътуванията на скандинавски общности през Европейска Русия и Източна Европа за Балканите и Византия. Основите на изследванията на докторанта тук са положени от историческите текстове на антични и средновековни летописци и пътеписци, които са свидетели на тези преселения на жители на Скандинавия. Тази глава е разделена на три компонента: географско-исторически параметри на пътя на скандинавци наюг преди Викингската епоха; такива параметри по време на тази епоха; и сведенията за присъствието им и на Балканите (в това число и в България и Румъния).

Характерното за тази глава е, че тя показва в исторически план състоянието на изследването върху темата за присъствие на скандинавски общности в южните земи. Тук се прави опит да се разкрие историоризацията на митологичния архетип. В тази глава е концентрирано реално-историческото измерение на нашето изследване.

Общата представа за Скандинавия от старите източници е като далечна и мистериозна земя, разположена на края на света която едва ли е обитаема. Представите на древните гръко-римски летописци като Плиний Стари, Прокопий, Клавдий Птоломей, на датския историк Йордан и други учени на Античността и Средновековието за произхода на скандинавците и

тяхното преселение на юг са в основата на тази глава. По-нататък са представени трите географско-културни пространствени измерения относно пътуванията на скандинавски общности на юг и изток, към Европейска Русия и Източна Европа през X и XI век. Цитирани са византийски хронисти (Йоан Малала, Лъв Дякон, Несторова хроника) и материалните свидетелства (находки на части на оръжия, култови предмети, предмети от бита на викингите, печати и рунически надписи) за минаването на скандинавски общности през Балканите (включително и България).

2.4. Глава втора

Една голяма част от тази глава се основава на получената подготовка на докторанта по време на магистърската си програма по Нордистика в Софийския университет и под ръководството на професор Вера Ганчева. Тук са открити източниците, от които се черпят сведения за скандинавската митология. Важно е да се спомене, че не са изброени всичките източници за този митологически комплекс, а само онези, които имат тематична и логическа връзка с темата на дисертацията.

Главата е организирана в три части. Първата е кратка класификация на изворите: писмени и визуални. Следва анализ на писмените извори за архетипа на пътя в скандинавската митология, които представляват поетични и прозаични произведения на старо-скандинавската литература. Сред тези извори преобладават творбите от „Еда“, единство от два сборника „Млада Еда“ и „Стара Еда“ с предания на митологическа и историческа тематика, написани от исландския поет, писател и историк Снори Стурлусон. Освен „Еда“ към тази група източници принадлежат и поезията на странстващите скандинавски поети (скалдове), както и прочутата прозаична творба за исторически предания „Земен кръг“.

Важно е да се спомене, че малка част от тези ценни литературни произведения е преведена на български език от специалисти по исландски език като Айгир Сверисон, Яна Чанкова и Михаил Минков. Въпреки това, тези преводи изиграха огромна роля в изследователската дейност на дисертанта и за написването на този труд. Благодарение на професор Вера Ганчева, авторът на

това изследване е получил възможността да се запознае с горепосочените лица и да се сдобие с тези книги.

Сред изворите трябва да се посочат и епиграфските извори, където самостоятелният принос на докторската дисертация се състои в изследването на голяма част от множеството рунни камъни в Скандинавия. Отделени са тази част от тях, които се отнасят директно за пътуване на скандинавци на югоизток и свидетелстват за архетипа на пътя към неизвестното (инициирането на героя чрез прекрачването към пространството на непознатото). Болшинството от рунните камъни с пътувания на скандинавски странници към Балканите и Византия са намерени в Източна Швеция и остров Готланд, като само един е намерен в Източна Европа (черноморския остров Березан).

Друга голяма група извори – визуалните са продукт на авторовото теренно проучване, направено в Швеция. В градовете Малмьо, Стокхолм и Гьотеорг дисертантът е имал възможността да види голяма част от тези предмети на старо-скандинавското изкуство. Сред тях преобладават руническите камъни с надписи, които само в Швеция наброяват над 2000 екземпляра. Освен това пътуването и престоят му в Скандинавия е спомогнал и за запознаването с голям обем научни публикации за скандинавски археологически находки, написани на шведски, норвежки и датски език. Много от тях са използвани за настоящето изследване. Тази част препраща към трета глава, където подробно са представени подбраните предмети от старо-скандинавското изкуство, свързани с темата.

2.5. Глава трета

Основният принос на автора в тази глава е именно подборът на онези предмети, свързани с темата сред изключителното множество от артефакти, намерени в Скандинавския север и датиращи от периодите Вендел и Викингска епоха. Трябва да се спомене, че селектирането и контекстуализирането на конкретни предмети сред широката гама находки е много труден и сложен процес.

Главата разглежда четири аспекта, разисквани последователно в три точки: тематичен кръг от образи в индоевропейското и скандинавското изкуство, тематичен кръг от сюжети и особеностите на стила и символиката на образа в старо-скандинавското изкуство. Акцентът в тази глава е поставен в открояването на конкретни митологични сцени, присъстващи в иконографията и орнаментиката на подобрите предмети от старо-скандинавското изкуство, чиято символика и украса е свързана с темата.

Голям акцент е поставен върху многостранната символика на пътя и животинските образи, които присъстват в митологичните сцени, изобразени върху различни предмети от металопластиката на Скандинавския север. Всички открити сцени и образи са свързани и представят сложността на архетипа на пътя.

По-нататък тази глава изследва основни сюжети в скандинавката митология, свързани с пътуването на героя, открити в иконографията и структурата на подобрите материални свидетелства по темата. Тези сюжети са почитта и ритуалите на героя-войн в името на върховния скандинавски бог Один; битката срещу дракона; битката на героя срещу злия вълк; язденето на коня; ритуалите за неговата инициация; прекосяването на водното пространство с кораб; и корабното погребение.

Тези сцени са действия, които героят извършва, докато е на път. Той почита своите богове; бори се срещу злите сили, въплътени в чудовища; придвижва се яхнал кон; преминава различни непознати пространства (включително и водни) и накрая преминава през ритуалите на войнската инициация след като преодолее предходните изпитания.

Анализираните образи са два типа: символичните измерения на пътя и животински образи. Сред измеренията на пътя са:

- Заплетено и загадъчно пространство
- Преход от Дивото към Цивилизованото
- Преход към сакрален център
- Пътят като лабиринт
- Пътят като криво пространство

- Пътят като водно пространство
 - Пътят като двуизмерно пространство (хоризонтално и вертикално)
- Образът на пътя е свързан и с образите на животните, на които героят се натъква: Змия, Кон, Риба, Птица и Вълк.

2.6. Заключение

Заключението е концентрирано върху краткото синтезиране на резултатите от изследването и потвърждаването на тезата на изследването за историзирането на митологемата на пътя в старо-скандинавската култура. Освен това то ни връща и към многостранната същност на архетипа на пътя в скандинавската митология. Изследването на митологическата същност на пътуването на викинги наюг, към Византия, хвърля допълнителна светлина върху историческите и археологическите изследвания, завещани ни от плеяда скандинавски, руски и източноевропейски учени. Този допълнителен елемент не само, че пресъздава по-голяма пълнота на аналитичната картина по темата, но и разкрива първоосновата за отражението на митологическата представа за изследванията по темата.

Изводите, произтекли от настоящата дисертация са следните:

В научен план:

- Научното познание за присъствие на викингите в източна Европа и на Балканите през периода IV-XII век е концентрирано предимно върху историческите и археологическата обстановка, а митологическият аспект е бил пренебрегван. Затова и изследването на тази тема в дисертацията има своето място в българската наука.
- Отражението на митологемата за архетипа на път (и вертикална, и хоризонтална структура) в скандинавската митология и изкуство върху историографията за парадигмата: Скандинавия-Източна Европа-Балкани не само допълва научните познания по тази тема, представяйки по-холистично (цялостно) културно изследване, но загатват и за зародиш, първоначало, митически архетип, от който произтичат съответните исторически събития.

В приложен план:

- Независимо от епохата, в която даден индивид или общност са локализирани, архетипът на пътя и героя от митовете и фолклора са винаги били предмет на съзнателно/ несъзнателно следване; в митическият свят няма конкретно разграничаване на епохи, там има просто „онова време“, което е абстрактно (*illo tempore*). В историческата наука времето е конкретно, разграничимо, подлежащо на класифициране, защото се разделя на епохи). Но в митологията, която е паралелна вселена, изградена в човешкото съзнание, то е абстрактно и единно понятие. Докато в историческата действителност времето подлежи на класификация и е специфично, в митологическия епос то е абстрактно, единно, неделимо. Затова и конкретната историческа личност от историческото време се отразява в човешкото съзнание като общ архетип, като първообраз на воин. Следователно след като паметта на историческото реално битие съдържа конкретни измерения, тя е обитавано и от конкретни индивиди (помнят се техните имена). В паралелната вселена на мита, обаче, имената и конкретното измерение на индивида не са от значение, тъй като колективното съзнание не е способно да съхранява за дълго време тази памет. Затова в митичното „онова време“ образът на героя е абстрактен, съвкупен; той възплъщава в себе си общи черти и белези и не се асоциира само с една конкретна личност.

2.7. Библиография

Сред използваните и цитираните трудове са руски, скандинавски и източноевропейски специалисти – историци, археолози, както и изследователи в областта на митологията. Важна група извори са литературните извори от старо-скандинавската литература, както и първичните исторически съчинения и пътеписи. От първичните източници – литературни текстове и исторически пътеписи и трактати, черпим сведения за скандинавската митология и движенията на скандинавски общности наоуг. От своя страна, вторичните източници представляват книги на учени и изследователи в областта на средновековната скандинавска история и археология, които хвърлят светлина върху текущото състояние на обсъждания и изследван проблем.

2.8. Приложения

Настоящата дисертация три приложения: списък на илюстрациите е текста; списък на илюстрациите в албум и самия албум с илюстрации.

Първото приложение – списък с илюстрациите в текста, се отнася за онези изображения, избрани да бъдат включени в самия текст. Сред текстовия визуален материал преобладават географски карти, но и в трета глава за архетипа на пътя в скандинавската митология и изкуство присъства такъв (например мегалитните погребални структури във формата на кораб в Скандинавия). Не на последно място отбелязани са и образите за митологическия път на героя към въведението на текста.

Второто приложение е обозначение на илюстрациите в отделния албум-инвентар с визуален материал. Тук списъкът е по-подробен за всяка фигура. Броят на образите е общо 77, като на всеки един се дава подборно обяснение.

Третото приложение е самият албум, където е представен визуалният материал, подкрепящ съжденията и доводите в текста на дисертацията. Едната група илюстрации са изображения писмените извори за архетипа на пътя в скандинавската митология (литературни текстове, в които има сведения за архетипа на пътя в скандинавската митология). Тази група се разделя на две подгрупи съгласно двата литературни жанра:

- Старо-скандинавска поезия
- Старо-скандинавска проза

Тази проблема е изследвана във втора глава на дисертацията.

Втората група изображения са визуалните извори за архетипа на пътя в скандинавската митология, където са представени основни археологически находки, които служат за материални сведения за историческата реализация на тази митологема. От своя страна тази група е подразделена на пет подгрупи в изкуствоведски аспект съгласно материала и функционалността на тези предмети:

- Рунически камъни (Фиг. 14 – 44)
- Мегалитни гробни структури (Фиг. 45 – 47)

- Металопластика и торевтика (Фиг. 48 – 66)
- Дърворезба (Фиг. 67 – 70)
- Други (Фиг. 71 – 77)

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Основният резултат от изследването, че пътуването на скандинавци на юг към Византия е следването на митологемата за архетипа на пътя в тяхната митология, са в основата на приноса на тази теза за българската наука. Научната новост на получения резултат в дисертацията е тезата, че старите скандинавци, пътували между IV и XII век на юг към Балканите и Византия, всъщност повтарят архетипа на пътя към световите на непознатото на боговете Один и Тор, съдържащ се в скандинавската митология. Оригиналноста на тезата се състои и в прозрението за двойствената природа или двуполюсната същност на митическия път в скандинавската митология – хоризонтално и вертикално измерение, което е типологическо явление, вероятно съдържащо се и в други митологични комплекси.

2. Селектирането и представянето на емблематични за старото скандинавско изкуство предмети и находки във връзка с митологичния контекст за архетипа на пътя в митологията на викингите и техните предходници в Скандинавия е също нововъвеждащ елемент, върху който не е било поставян фокус в българската научна дискусия. Избраният визуален материал е свидетелство за комплексната и многостранната символика на пътя на скандинавски общности към непознатите южни култури на Балканите и Византия. В по-широк план той подсказва истинността за повторението на един конкретен митически първообраз в реалното историческо битие на Скандинавия.

3. Приносът на дисертационния труд за изкуствознанието се състои в привеждането на редица съответствия между вербалния и визуалния текст, разкриващи архетипа на пътя в скандинавската митология и изкуство. Включването на артефакти представителни за скандинавската култура в контекста на културното развитие на българското изкуство и на Балканите и Византия като цяло би допринесло за разширяването на границите на изследванията на този период и до издигане на ролята на изкуството по българските земи в общото развитие на културата и изкуството в епохата на раждането на Европа.

4. Практическата важност на получените резултати в това изследване се състои в няколко направления:

- Изясняването на конкретен културно-исторически казус през призмата на митологемата за архетипа на пътя.
- Доказателство за наличието на отражение на една конкретна митологема в историята на Скандинавския север.
- Отражение на митологическата теза за повторемостта и следването на митологическия архетип на пътя в конкретна култура в конкретен период от време.
- Теренно проучване на предмети от старо-скандинавското изкуство и поставянето им в конкретен митологичен контекст.
- Проследяване на конкретна проява на връзката между митологично и историческо, между въображаемото и действителното.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

КНИГИ

Колев, Константин. *Some Cultural and Mythological Considerations on Two Archaic Cultures: The Vikings and the Maya*, LAP Lambert Academic Publishing, 2015.

СТУДИИ

Колев, Константин. “Visual material evidence of Viking presence in the Balkans”, In: *Hyperborea Journal. Journal of History*, Vol. II, No. 1, June 2015, 53-73.

НАУЧНИ СТАТИИ

Колев, Константин. „Извори за архетипа на пътя в скандинавската митология“, В: *Докторантски четения 2014-2015*, НБУ, София, 2016.

Колев, Константин. „Путь из варяг в греки“. Географски и исторически параметри.“, Научен електронен архив на НБУ, София, 2014.

Колев, Константин. „Маре Балтикум“ и викингите: проблематика и изследвания в българската наука.“, В: *Докторантски четения 2010-2011*, НБ, София, 2011, 113-125.

НАУЧНО-ПОПУЛЯРНИ СТАТИИ

Колев, Константин. „Викингите на Балканите II (Визуалната страна на въпроса)“- *Българска наука*, брой 76, март 2015, 69-78.

Колев, Константин. „Викингите на Балканите“ - *Българска наука*, брой 74, януари 2015, 92-102.

Колев, Константин. „Жените на Севера“, В: *Знание*, брой 64, София, април 2015, 50-57.

Колев, Константин. „Север и юг. Митове за сътворението на две стари култури“ - *Знание*, брой 65, София, май 2015, 72-77.

Колев, Константин. „Необичайни средновековни оръжия“ - *Знание*, брой 67, София, юли 2015, 59-64.

СЪСТАВИТЕЛСТВО, ПРЕВОДИ

Колев, Константин.(Прев.) Нестрьом, Брит-Мари „Берсерките – викингските елитни воители на бог Один“, София. (Под печат).